

Sygnatura akt VI U 717/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Tomasz Korzeń

Protokolant st. sekr. sądowy Anna Kopala

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 kwietnia 2018 roku

sprawy z odwołania M. W. (1)

od decyzji z dnia 5 października 2017 roku, znak: (...)/ (...)- (...)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

z udziałem A. B.

o ustalenie wyższej podstawy wymiaru składek

I. oddala odwołanie,

II. zasądza od M. W. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. 900zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSO Tomasz Korzeń

VI U 717/17 UZASADNIENIE

Płatnik składek M. W. (1) złożyła odwołanie od decyzji (...) Oddziału w G. z dnia 5 października 2017 roku, numer: (...), którą to organ rentowy ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne A. B. w wysokościach: marzec 2017 roku – 0,00 zł; kwiecień 2017 roku – 278,26 zł; maj 2017 roku – 800,00 zł; czerwiec 2017 roku – 800,00 zł; lipiec 2017 roku – 800,00 zł; sierpień 2017 roku – 800,00 zł. W uzasadnieniu płatnik podała, że z uwagi na dużą ilość swoich obowiązków służbowych związanych z prowadzeniem sklepu (...) S.A., w tym szkolenia dla nowych agentów, część obowiązków związanych z prowadzeniem sklepu płatnik powierzyła pracownicy A. B.. Wynagrodzenie pracownicy w wysokości 1 500,00 zł brutto miesięcznie, na 2/5 etatu, przy założeniu że pracownica ponosi koszty dojazdu ze S. do G., w ocenie płatnika jest wynagrodzeniem godziwym. Pracodawca w chwili zawierania umowy o pracę z A. B. nie miał wiedzy o tym, iż jest ona w ciąży. ZUS nie wziął pod uwagę, że zakres obowiązków zainteresowanej diametralnie różnił się od zakresu obowiązków pozostałych pracowników.

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniósł o oddalenie odwołania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. Nie bez znaczenia dla sprawy jest fakt, iż płatnik składek jest matką ubezpieczonej. Pozostali pracownicy zatrudnieni w sklepie otrzymywali wynagrodzenie w wysokości minimalnej, a jedynie ubezpieczona otrzymała wynagrodzenie w kwocie 1 500,00 zł brutto będąc zatrudnioną jedynie na 2/5 etatu.

Ubezpieczona A. B. poparła stanowisko płatnika składek.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. B. urodziła się (...). Posiada wykształcenie wyższe ekonomiczne.

W dniu 31.01.2012 roku A. B. zawarła ze swoją matką - M. W. (1) umowę zlecenia, celem wykonania programu ułożenia towarów na półkach według standardów sklepów (...). Termin wykonania zlecenia obejmował okres od 1.02.2012 roku do 29.02.2012 roku. Wysokość wynagrodzenia strony ustaliły na kwotę 600,00 zł brutto.

W dniu 1.06.2007 roku strony zawarły kolejną umowę zlecenia, celem wykonania zadań polegających m.in. na dokładaniu towarów na sali sprzedaży, myciu i sprzątnięciu magazynów. Wysokość wynagrodzenia strony ustaliły na kwotę 8,00 zł brutto/godzinę.

Dnia 31.05.2012 roku strony zawarły następną umowę zlecenia celem m.in. wprowadzania dokumentów magazynowych do systemu informatycznego, doraźnej pomocy przy stoiskach kasowych. Wysokość wynagrodzenia strony ustaliły na kwotę 500,00 zł miesięcznie, a w czasie wakacji - 750,00 zł miesięcznie. Termin wykonania zlecenia strony ustaliły na okres od 1.06.2012 roku do 31.10.2012 roku.

W dniu 20.03.2017 roku A. B. zawarła z M. W. (1) umowę o pracę na czas określony od dnia 22.03.2017 roku do 21.12.2019 roku, na stanowisko sprzedawcy w sklepie (...) w G., w wymiarze 2/5 etatu, z wynagrodzeniem zasadniczym 1 500,00 zł brutto miesięcznie. Zainteresowana przeszła szkolenie BHP i niezbędne badania lekarskie celem dopuszczenia do pracy na stanowisko kasjera - sprzedawcy i została zapoznana z zagrożeniami na podstawie ryzyka zawodowego na stanowisku kasjer - sprzedawca. Do zakresu jej obowiązków należało: obsługiwanie klientów sklepu przy kasie, nadzorowanie pracy kasjera, sprawdzanie poprawności dokumentów kasowych i stanu towaru w sklepie. A. B. w spornym okresie mieszkała w S. i dojeżdżała do pracy w sklepie (...) w G. w każdy weekend. Dodatkowo, od dnia 9.03.2015 roku, zainteresowana pracowała w S. od poniedziałku do piątku w pełnym wymiarze godzin pracy u innego pracodawcy - (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S..

W dniu, w którym A. B. rozpoczęła pracę w sklepie swojej matki (tj. 22.03.2017 roku) zainteresowana przeszła badania lekarskie, które potwierdziły, że jest ona w 5 tygodniu ciąży.

Od dnia 1.08.2017 roku ubezpieczona przebywała na zwolnieniu lekarskim. Płatnik wystąpił z wnioskiem o wypłatę zasiłku chorobowego od dnia 3.09.2017 roku.

Decyzją z dnia 5.10.2017 roku numer (...) ZUS ustalił, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne A. B. - jako pracownika płatnika składek M. W. (1) wynosi: marzec 2017 roku - 0,00 zł; kwiecień 2017 roku - 278,26 zł; maj 2017 roku - 800,00 zł; czerwiec 2017 roku - 800,00 zł; lipiec 2017 roku - 800,00 zł; sierpień 2017 roku - 800,00 zł.

W dniu 1.11.2017 roku zainteresowana urodziła dziecko.

Dnia 15.11.2017 roku A. B. wystąpiła z wnioskiem do M. W. (1) o udzielenie urlopu macierzyńskiego i rodzicielskiego.

dowód: dokumenty w aktach ZUS: zaświadczenia k. 2-7, 18, oświadczenia k. 14, 19, faktury k. 15-16, orzeczenie k. 17, karta szkolenia wstępnego k. 20, ewidencja czasu pracy k. 21, 23, 26, 28, 30, 32, lista płac k. 22, 24-25, 27, 29, 31, zakres obowiązków k. 33, umowa o pracę k. 34, ewidencja czasu pracy k. 36-40; dokumenty w aktach osobowych A. B. stanowiących załącznik do akt sprawy; umowy k. 22, 26; zeznania podatkowe k. 23-25v, podręcznik k. 27-49; instrukcja k. 50-66; zeznania płatnika M. W. (1) k. 67-68; dokumentacja medyczna A. B., umowy zlecenia, zeznania podatkowe, odpis skrócony aktu urodzenia, wniosek z dn. 15.11.2017 roku k. 81, umowy zlecenia k. 82-84; zeznania A. B. k. 85v; zeznania świadka M. D. k. 85v-86; zeznania świadka A. M. (1) k. 86; zeznania świadka A. M. (2) k. 86; zeznania świadka H. R. k. 86.

Płatnik składek prowadzi własną działalność gospodarczą PHU (...) M. W. (1) od 15 lat. W ramach tej działalności prowadzi sklep (...) (do września 2016 roku - jako agent; od września 2016 - w ramach franszyzy). Dotychczas płatnik zatrudniała w swoim sklepie w charakterze sprzedawców, oprócz A. B., również: M. M. (1) (jako pracownika

młodocianego), B. K. (na podstawie umowy o pracę), A. M. (2) (na umowę o pracę), M. D. (na podstawie umowy o pracę), A. M. (1) (na podstawie umowy o pracę). Wszyscy zatrudnieni u płatnika składek sprzedawcy, za wyjątkiem A. B., otrzymywali wynagrodzenie minimalne. Płatnik składek zatrudniała również w okresie 1.12.2012 roku do 29.02.2016 roku drugą swoją córkę M. M. (2) – jako pracownika administracyjno – biurowego.

Dodatkowo M. W. (1) zajmuje się szkoleniem agentów nowo otwartych sklepów. W 2017 roku czas przeprowadzenia szkolenia jednego agenta wyniósł 12 dni.

Sklep, który prowadzi płatnik jest czynny od godz. 6 do godz. 23. Sprawami biurowymi w sklepie zajmuje się M. W. (1).

dowód: dokumenty w aktach osobowych: A. B., M. M. (1), B. K., A. M. (2), M. D., A. M. (1), M. M. (2) stanowiących załącznik do akt sprawy; zeznania M. W. (1) k. 67-68; zeznania A. B. k. 85v; zeznania M. D. k. 85v-86; zeznania A. M. (1) k. 86; zeznania A. M. (2) k. 86; zeznania H. R. k. 86.

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie podlegało oddaleniu.

Dopuszczalne jest kwestionowanie przez organ rentowy zarówno faktu zawarcia umowy o pracę, jak i ważności poszczególnych jej elementów - w tym wysokości uzgodnionego wynagrodzenia za pracę. Wynika to z treści art. 83 ust. 1 oraz art. 41 ust. 13 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 roku poz. 1778; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 roku, II UK 16/05, LEX 182776).

Zgodnie z art. 22 K.p. przez zawarcie umowy o pracę pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy na rzecz pracodawcy, a pracodawca do zatrudnienia za wynagrodzeniem. Zgodnie z art. 353¹ K.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według własnego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego.

Ocena łączącego strony stosunku pracy musi uwzględniać nazwę umowy, jej treść, a także faktyczny sposób realizacji obowiązków stron. Kryteria te, ustalone jednolicie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zostały przypomniane w wyroku z dnia 19 marca 2013 roku (I PK 223/12, Lex 1415490). Charakter umowy ustala się na podstawie treści oświadczeń woli stron, dokonując ich wykładni zgodnie z art. 65 K.c. Według tego przepisu, oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których zostało złożone, zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje (§ 1), a w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu (§ 2).

Organ rentowy wskazywał na treść art. 58 § 2 i 3 K.c., nie kwestionując ważności samej umowy o pracę, a jedynie wskazując, iż wysokość wynagrodzenia zainteresowanej ustalona na poziomie 1 500,00 zł brutto miesięcznie na 2/5 etatu jest sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, a zatem że nieważnością objęta jest część umowy dotycząca wysokości wynagrodzenia.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie była ocena czy wysokość wynagrodzenia ustalona w umowie o pracę z dnia 20.03.2017 roku miała na celu zapłatę za pracę wykonywaną, czy też wyłącznie uzyskanie nienależnie wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Zgodnie z art. 58 § 1 K.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. W myśl § 2 nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego. Z kolei zgodnie z § 3 jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że samo zawarcie umowy o pracę nawet w okresie ciąży, gdyby głównym motywem było uzyskanie zasiłku macierzyńskiego nie jest naganne, ani tym bardziej sprzeczne z prawem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 6 lutego 2006r., III UK 156/05, LEX 272549). Natomiast ustalenie w umowie o pracę rażąco wysokiego wynagrodzenia za pracę może być, w konkretnych okolicznościach, uznane za nieważne, jako dokonane z naruszeniem zasad współzycia społecznego, polegającym na świadomym osiągnięciu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu (art. 58 § 3 K.c. w związku z art. 300 K.p.) (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 302/13, LEX 1503234).

Zgodnie z art. 78 K.p. wynagrodzenie za pracę powinno być tak ustalone, aby odpowiadało w szczególności rodzajowi wykonywanej pracy i kwalifikacjom wymaganym przy jej wykonywaniu, a także uwzględniało ilość i jakość pracy.

Z punktu widzenia art. 18 § 1 K.p. umówienie się pomiędzy pracownikiem, a pracodawcą na wyższe od najniższego wynagrodzenie jest dopuszczalne, jednak autonomia stron umowy w kształtowaniu jej postanowień podlega ochronie jedynie w ramach wartości uznawanych i realizowanych przez system prawa, a strony obowiązują nie tylko respektowanie własnego interesu jednostkowego, lecz także wzgląd na interes publiczny. Ocena wysokości wynagrodzenia umówionego przez strony stosunku pracy powstaje także, jako istotna kwestia jurystyczna, gdyż na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych ustalenie podstawy wymiaru składki z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy oparte jest na zasadzie określonej w art. 6 ust. 1 i art. 18 ust. 1 w zw. z art. 20 ust. 1 i art. 4 pkt 9, z zastrzeżeniem art. 18 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił na ustalenie, że warunki wynagrodzenia za pracę ustalone przez płatnika z zainteresowaną naruszały wskazane wyżej kryteria. A. B. nigdy nie była zatrudniona u swojej matki na innym stanowisku niż sprzedawca czy też kasjer – sprzedawca. Przed zawarciem umowy o pracę z dnia 20.03.2017 roku zainteresowana kilkukrotnie zawierała z matką umowy zlecenia jako kasjer sprzedawca. Niemniej jednak posiadanie przez nią doświadczenia w pracy jako kasjer sprzedawca przed zawarciem spornej umowy, nie powoduje samo przez się przyznania jej tak znacząco wyższego wynagrodzenia za pracę w porównaniu z innymi pracownikami zatrudnionymi na podobnych stanowiskach u płatnika składek. Tym bardziej, że pozostałe pracownice płatnika tj. A. M. (1), M. D., A. M. (2), B. K., również przed podjęciem zatrudnienia u M. W. (2) również posiadały doświadczenie zawodowe na stanowiskach kasjerów sprzedawców, a mimo to ich wynagrodzenie u płatnika stanowiła płaca minimalna. M. D., podobnie jak zainteresowana, posiada wykształcenie wyższe, doświadczenie zawodowe w pracy jako kasjer sprzedawca i podobne kwalifikacje co zainteresowana, a mimo to płatnik przyznał jej wynagrodzenie w wysokości płacy minimalnej. M. M. (2) była natomiast zatrudniona na innym stanowisku niż A. B.. Materiał dowodowy w postaci zeznań świadków: M. D., A. M. (2), A. M. (1) i H. R. nie pozostawia wątpliwości, że zainteresowana pracowała w sklepie swojej matki jako sprzedawca. Potwierdzają to także dokumenty, przede wszystkim: umowa o pracę z dnia 20.03.2017 roku na stanowisko sprzedawcy, orzeczenie i zaświadczenie lekarskie z dnia 8.03.2017 roku o dopuszczeniu zainteresowanej do pracy na stanowisku kasjera sprzedawcy czy też karta szkolenia wstępnego dopuszczająca do pracy na stanowisko sprzedawcy. Zeznający w sprawie świadkowie podali, że to przede wszystkim płatnik składek M. W. (1) zajmowała i nadal zajmuje się czynnościami biurowymi. Nielogiczne wydają się zatem wyjaśnienia płatnika, iż zainteresowana została zatrudniona w sklepie do wykonywania prac biurowych zwłaszcza, że pod nieobecność zainteresowanej płatnik składek nie zatrudniła innego pracownika do pomocy w pracach biurowych. Płatnik składek nie wykazała konieczności zatrudnienia swojej córki do wykonywania czynności biurowych. Nielogiczne również wydaje się postępowanie odwołującej, która powierza swojej córce obowiązki sprzedawcy w sklepie i przyznaje jej wynagrodzenie znacznie wyższe niż pozostałym pracownikom zatrudnionym na takim samym stanowisku jak A. B.. Dalej, nielogiczne jest postępowanie płatnika, która zatrudnia pracownika do pracy weekendowej jako kasjer sprzedawca, a który to pracownik ma miejsce swojego zamieszkania w miejscowości oddalonej prawie o 100 km od miejsca pracy. Ciąg zdarzeń tj. udanie się przez zainteresowaną do lekarza w dniu 22.03.2017 roku celem potwierdzenia stanu ciąży (5 tydzień ciąży) i ustalenie na ten sam dzień terminu rozpoczęcia pracy u płatnika składek pozwala na stwierdzenie, że zainteresowana zawierając z matką umowę o pracę wiedziała o stanie ciąży. Kierując się doświadczeniem życiowym, biorąc pod uwagę bardzo bliskie więzi rodzinne

pomiędzy płatnikiem a zainteresowaną, mało prawdopodobne jest aby w dniu zawierania umowy o pracę matka nie miała wiedzy o stanie ciąży swojej córki.

Ocena godziwości wynagrodzenia wymaga uwzględnienia okoliczności każdego konkretnego przypadku, rodzaju, ilości i jakości świadczonej pracy oraz wymaganych kwalifikacji (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 listopada 1997 roku, U 6/96, OTK-ZU 1997 nr 5-6, poz. 66 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1999 r., I PKN 465/99, OSNAPiUS 2001 nr 10, poz. 345). Nie wiadomo jakimi kryteriami kierowała się odwołująca przyznając swojej córce wynagrodzenie znacznie wyższe niż pozostałym pracownikom zatrudnionym na stanowisku kasjer – sprzedawca.

Mając na względzie całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie Sąd nie dał wiary zeznaniom płatnika i zainteresowanej o zasadności przyznania zainteresowanej wynagrodzenia w kwocie 1 500,00 zł brutto miesięcznie w wymiarze czasu pracy 2/5 etatu. Płatnik nie przedłożył w tym zakresie żadnych wiarygodnych dowodów. Odwołująca nie wykazała rzeczywistej potrzeby przyznania zainteresowanej tak wysokiego wynagrodzenia. Opierając się na materiale dowodowym przedstawionym przez strony postępowania nie sposób wnioskować aby praca wykonywana przez pozostałych kasjerów sprzedawców sklepu płatnika była pracą gorszej jakości niż praca wykonywana przez zainteresowaną.

Skarżąca nie przedstawiła żadnej argumentacji logicznie uzasadniającej, która wskazywałaby, iż zamiarem stron było świadczenie przez zainteresowaną pracy, a nie uzyskanie zawyżonych świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Mając na uwadze całokształt materiału dowodowego, w tym przede wszystkim wysokość zarobków wszystkich pozostałych kasjerów sprzedawców, które były znacznie niższe niż wysokość wynagrodzenia zainteresowanej, nie może umknąć uwadze Sądu, iż zeznania płatnika i zainteresowanej jawią się jako niewiarygodne i nielogiczne.

Wzorzec godziwego wynagrodzenia, który czyni zadość ekwiwalentności zarobków do rodzaju i charakteru świadczonej pracy oraz posiadanych przez pracownika doświadczenia i kwalifikacji zawodowych, będzie uwzględniał między innymi takie czynniki, jak: siatka wynagrodzeń obowiązująca w zakładzie pracy; średni poziom wynagrodzeń za taki sam lub podobny charakter świadczonej pracy w danej branży; wykształcenie; zakres obowiązków; odpowiedzialność materialna oraz dyspozycyjność (tak między innymi Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 302/13, LEX nr 1503234). Matka przyznała swojej córce wynagrodzenie kilkukrotnie wyższe niż pozostałym osobom pracującym na takim samym stanowisku a brak było w sprawie jakichkolwiek dowodów racjonalnie uzasadniających takie zachowanie pracodawcy.

Tym samym Sąd uznał, iż organ rentowy dokonał prawidłowej weryfikacji wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanej. Stan faktyczny w sprawie uzasadniał przyjęcie jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia A. B. jak w zaskarżonej decyzji.

Ustaień w sprawie Sąd dokonał w oparciu o przedłożony przez strony materiał dowodowy. Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów albowiem strony nie kwestionowały ich prawdziwości. Sąd dał również wiarę zeznaniom świadków albowiem były one spójne, logiczne i wzajemnie się uzupełniały. Świadczenie są osobami obcymi dla odwołującej i zainteresowanej, a w sprawie nie ujawniły się żadne okoliczności, które podważałyby wiarygodność zeznań tych osób.

Mając powyższe na uwadze, na mocy art. 477¹⁴ § 1 K.p.c. odwołanie M. W. (1) należało oddalić.

Organ rentowy wygrał sprawę, a zatem w myśl art. 98 K.p.c. należy mu się zwrot kosztów procesu, o czym sąd orzekł w punkcie II wyroku. Na koszty te składają się koszty zastępstwa procesowego w wysokości 900,00 zł, których wysokość ustalono w oparciu o § 2 pkt 3) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2015.1804).

SSO Tomasz Korzeń